

УДК 811.111:81'25

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-1-32>

Марина КОЛІСНИК,

orcid.org/0000-0002-6697-5850

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

(Київ, Україна) *kolisnyk.maryna@lil.kpi.ua*

Марія ТКАЧЕНКО,

orcid.org/0009-0004-3533-1771

студентка II курсу магістратури факультету лінгвістики

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

(Київ, Україна) *maletychm5364@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ У РОМАНІ ГЕЛЕН ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖИТ ДЖОНС»

Стаття містить всебічний аналіз мовних засобів відтворення лінгвокультурних реалій в українському перекладі роману Гелен Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс». Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю вдосконалення підходів до перекладу культурно-специфічних елементів сучасної англійської літератури, особливо реалій, які транлюють унікальні національні, соціальні та культурологічні коди. Переклад таких елементів вимагає не лише знань лінгвістики, але й глибокого розуміння культурного контексту, що робить питання вивчення лінгвокультурних реалій особливо актуальним в умовах глобалізації та міжкультурної комунікації. У статті ставиться завдання виявити й систематизувати мовні засоби відтворення лінгвокультурних реалій у українському перекладі роману «Щоденник Бріджит Джонс» та оцінити ефективність використаних перекладацьких стратегій щодо збереження культурної автентичності оригінального тексту. Об'єктом аналізу є текст роману Гелен Філдінг та його переклад українською, а предметом – лінгвокультурні реалії, що відображають специфіку британської культури, і способи їхнього передання у перекладі. Для досягнення поставленої мети було застосовано низку методик: описовий метод, який дозволяє детально проаналізувати мовні засоби перекладу; порівняльний аналіз оригіналу та перекладу, який спрямований на виявлення відповідностей реалій; метод класифікації, який допомагає систематизувати типи реалій та відповідні перекладацькі підходи; а також метод систематизації, який допомагає узагальнити отримані результати. На додачу до цього, дослідження включає аналіз таких перекладацьких стратегій, як транскрипція, транслітерація, калібрування, адаптація, описовий переклад та еквівалентність. Студіювання перекладу мовних і культурних реалій потребує ґрунтовної теоретичної бази, яка охоплює низку аспектів перекладознавства, лінгвістики, культурології та культурної антропології.

Ключові слова: лінгвокультурні реалії, переклад, культурно-специфічні елементи, перекладацькі стратегії, мовні засоби, класифікація реалій, Гелен Філдінг, Щоденник Бріджит Джонс.

Maryna KOLISNYK,

orcid.org/0000-0002-6697-5850

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Theory, Practice and Translation of English

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

(Kyiv, Ukraine) *kolisnyk.maryna@lil.kpi.ua*

Maria TKACHENKO,

orcid.org/0009-0004-3533-1771

2nd year master's student at the Faculty of Linguistics

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

(Kyiv, Ukraine) *maletychm5364@gmail.com*

SPECIFICS OF TRANSLATING REALITIES IN HELEN FIELDING'S "BRIDGET JONES'S DIARY"

The study provides a comprehensive analysis of the linguistic means of reproducing linguistic and cultural realities in the Ukrainian translation of Helen Fielding's novel Bridget Jones's Diary. The relevance of the study is determined by the need to improve approaches to the translation of culturally specific elements of contemporary English-language literature, especially realities that are carriers of unique national, social and cultural codes. The translation of such elements requires not only knowledge of linguistics but also a deep understanding of the cultural context, which makes the study of linguistic and cultural realities particularly relevant in the context of globalisation and intercultural communication. The article aims to identify and systematise the linguistic means of reproducing linguistic and cultural realities in the Ukrainian translation of the novel Bridget Jones's Diary and to assess the feasibility of the applied translation strategies in terms of preserving the cultural authenticity of the original work. The object of the study is the text of Helen Fielding's novel and its translation into Ukrainian, and the subject is the linguistic and cultural realities that reflect the peculiarities of British culture and the ways of their transmission in translation. To achieve this goal, a number of methods were used: the descriptive method, which allows for a detailed analysis of the linguistic means of translation; the comparative analysis of the original and the translation, which aims to identify the correspondences of realities; the classification method, which helps to systematise the types of realities and the corresponding translation approaches; and the systematisation method, which helps to summarise the results. In addition, the study includes an analysis of translation strategies such as transcription, transliteration, calibration, adaptation, descriptive translation and equivalence. The study of translation of linguistic and cultural realities requires a solid theoretical framework that covers a number of aspects of translation studies, linguistics, cultural studies and cultural anthropology.

Key words: *linguocultural realities, translation, culturally-specific elements, translation strategies, linguistic means, classification of realities, Helen Fielding, Bridget Jones's Diary.*

Постановка проблеми. Лінгвістичний контекст є важливим аспектом будь-якого художнього твору, оскільки він відображає специфіку культурного та соціального середовища, в якому відбуваються події (Baker, 2020). У перекладі художніх творів, особливо тих, що глибоко вкорінені в певній культурі, таких як «Щоденник Бріджит Джонс» Гелен Філдінг, мовні особливості відіграють ключову роль у формуванні ідентичності персонажів, розгортанні сюжету та досягненні гумористичних чи драматичних ефектів. Цей роман, представник жанру комедійної прози, насичений розмовною лексикою, ідіомами, культурними алюзіями та іншими особливостями повсякденного британського життя, що ускладнюють перекладачеві не тільки точну передачу змісту, але й збереження атмосфери оригінального тексту. Зокрема, мовні реалії є важливим фактором при адаптації тексту для іноземної аудиторії, оскільки вони вимагають не лише мовної точності, але й культурної релевантності, що дозволить повною мірою відчувати дух оригіналу.

Аналіз досліджень. Лінгвокультурні реалії мають значення слів та виразів, які позначають культурно-специфічні об'єкти, явища чи поняття, що невідомі або не мають еквівалентів в інших культурах. Як правило, реалії відображають важливі культурні, соціальні, історичні та повсякденні елементи життя нації (Berman, 1992). Вивчення реалій у перекладі потребує чіткої класифікації, яка уможливує систематизацію підходів до їх перекладу. «Географічні реалії – назви природних об'єктів, географічних зон, клімату»

(Chesterman, 2006). «Етнографічні реалії – побутові звичаї, національні свята, кухня, одяг». «Соціальні реалії – адміністративно-правові інститути, суспільно-політичні терміни, посади, професії». «Культурні реалії – література, мистецтво, фольклор, традиції, звичаї» (Inghilleri, 2005).

Залежно від типу реалії та контексту, для передачі мовних та культурних реалій у перекладі використовуються різні стратегії. Одним з таких методів є транскрипція, тобто, відтворення фонетичної форми іншомовного слова з урахуванням фонетичних правил мови перекладу, іншим же виступає транслітерація, що являє собою передачу реалій через графічне зображення іншомовного слова за допомогою алфавіту мови перекладу. Метод транскрипції у перекладі застосовується в тих випадках, коли потрібно зберегти звукову форму іншомовних слів, яка є значущою для їхнього сприйняття у новій культурно-мовній системі (Cronin, 2013).

Це особливо актуально для передачі власних імен, географічних назв, термінів, назв брендів або понять, які не мають еквівалентів у мові перекладу. Важливість транскрипції як перекладацької стратегії відзначають багато західних лінгвістів, таких як Юджин Найда (Nida, 2003), оскільки, за словами спеціаліста, вона допомагає уникнути втрати смислового та культурного контексту, особливо в разі реалій, що є частиною локальної культури чи менталітету. Транслітерація в перекладі використовується для точної передачі графічної форми слів з однієї мови на іншу, зазвичай коли ці мови мають різні системи письма. Значний

внесок у дослідження транслітерації зробили науковці Джейкобсон і Хаус, які підкреслювали її важливість для міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. Однак, окрім очевидної користі у використанні методу вчені Фрідріх Шляйєрмахер (Schleiermacher, 1813) і Андре Лефевр (Lefevre, 1998) підкреслювали, що транслітерація може обмежувати передачу культурних і прагматичних значень, оскільки зосереджується лише на зовнішній формі слів. Зокрема, Лефевр вказував на те, що у випадках, коли мова йде про терміни з культурним підтекстом, транслітерація може викликати труднощі при читанні у споживача, який не знайомий з контекстом оригінальної мови, адже метод не завжди може влучно передати зміст оригіналу (Berman, 1992).

Калькування виступає як дослівний переклад компонентів реалії, який дає змогу зберегти формальну структуру оригіналу. Метод розщеплює іншомовний елемент на його складові частини і передає їх відповідниками в мові перекладу. Подібна методика зазвичай застосовується для перекладу ідіом, термінів або фразеологічних зворотів, що не мають прямого аналогу в мові перекладу. Класичними прикладами кальок є терміни на кшталт «*skyscraper*» — «*хмарочос*». Лінгвіст Дарбельне відзначав калькування як форму лексичної інновації, що збагачує мову перекладу новими синтаксичними і семантичними конструкціями.

Часто в перекладі вживають метод адаптації, який проявляється заміною факту еквівалентним або більш зрозумілим елементом з культури цільової аудиторії перекладу. Він дозволяє перекладачеві замінити культурно специфічні елементи оригіналу на аналогічні явища, які є зрозумілими та звичними для цільової аудиторії. Як приклад, англійське «*Thanksgiving*» можна адаптувати як «*День подяки*», хоча в багатьох країнах немає аналогічного свята. Лінгвісти підкреслюють, що адаптація часто є необхідною для створення перекладу, який функціонуватиме в новій культурній парадигмі. Крім цього, в текстах одним з найчастіше вживаних є й описовий метод перекладу, тобто використання в тексті перекладу детального пояснення значення реального явища, що сприяє розумінню культурного контексту. Мається на увазі, що замість прямого перекладу перекладач надає розширений опис значення слова або концепту, зосереджуючись на передачі його змісту. Цей метод корисний для пояснення культурних або спеціалізованих термінів, які не мають аналогів у мові перекладу (Chesterman, 2006).

Петер Ньюмарк (Newmark, 2010) відмічав описовий метод особливо важливим у випадках, коли семантична точність має пріоритет.

Деякі елементи тексту можуть бути опущені в перекладі, якщо вони не додають суттєвого смислового або художнього значення, але ускладнює переклад та розуміння з боку читача. Це можуть бути другорядні культурні реалії або специфічні жарти, які не мають аналогів в українській культурі та навіть при застосуванні різних методів не дають потрібного контексту. Перекладач може використовувати експлікацію, тобто додавання пояснень/уточнень для тих елементів, що можуть бути незрозумілими для українського читача без додаткової інформації. Часто перекладачі використовують кілька методів перекладу одночасно, щоб досягти найбільш природного та точного варіанту (Berman, 1992).

За теорією Лоуренса Венуті, перекладацька стратегія може бути доместикаційною або форенізаційною (Venuti, 2008). Доместикація передбачає адаптацію тексту до культури цільової аудиторії, що й сприяє легшому сприйняттю реалій, але водночас ризикує втратити культурну специфіку оригіналу. Форенізація, навпаки, зберігає культурну унікальність оригінального тексту, але може ускладнити сприйняття реалій через їхню незвичність для іншої культури (Dizdar, 2014). У сучасній теорії перекладу часто підкреслюється, що ці стратегії можуть співіснувати в межах одного тексту, залежно від контексту та мети перекладу. Деякі реалії є унікальними для конкретної культури і не мають аналогів в іншій мові, що робить їх переклад особливо складним (Gouadec, 2015). Вони часто несуть у собі додаткові культурні та емоційні асоціації, які важко передати іноземною мовою. Читачі з іншої культури можуть не розуміти або не мати доступу до контексту, що створює ризик втрати сенсу або хибного сприйняття тексту (Marais, 2016).

Важливим аспектом у перекладі лінгвокультурних реалій є контекст. Контекст може бути як вузьким (реалії, що зрозумілі лише у межах одного суспільства або певної епохи), так і широким (реалії, що мають глобальне значення і можуть бути зрозумілими багатьма культурами) (Gambier, 2020). В художньому перекладі збереження реалій часто має першорядне значення, оскільки реалії є частиною літературного світу (Gambier, 2020). В науково-популярних або інформаційних текстах перекладач може застосовувати спрощення або адаптацію для забезпечення доступності реалій (Gouadec, 2015). Доцільність перекладу залежить не лише від передачі значення слів, але й від відтворення емоційного, стилістичного і культурного контексту (Munday, 2001). Вибір перекладацьких рішень у роботі з реаліями сильно впливає на сприйняття тексту цільовою аудиторією. В укра-

їнському перекладі «Щоденника Бріджит Джонс» культурна специфіка британського життя грає важливу роль у побудові цільного образу головної героїні. Правильний переклад реалій забезпечує вірне сприйняття її характеру, її життя та обставин, такими, як їх намагалась передати авторка (Munday, 2017).

Таким чином, мета статті полягає у виявленні та систематизуванні мовних засобів відтворення лінгвокультурних реалій в українському перекладі роману «Щоденник Бріджит Джонс» та оцінити доцільність застосованих перекладацьких стратегій з точки зору збереження культурної автентичності першотвору. Об'єктом дослідження є текст роману Гелен Філдінг та його переклад українською мовою, а предметом – лінгвокультурні реалії, що відображають особливості британської культури, та способи їх передачі в перекладі.

Виклад основного матеріалу. «Щоденник Бріджит Джонс» (англ. Bridget Jones's Diary) – це роман британської письменниці Гелен Філдінг, опублікований у 1996 році. Він написаний у формі щоденника і розповідає про рік із життя 30-річної самотньої жінки Бріджит Джонс, яка працює в Лондоні, намагається впоратися зі своїм особистим життям, роботою та пошуком себе. Головна героїня веде щоденник, у якому записує свої думки, переживання та щоденні події. Вона ставить перед собою різноманітні цілі, такі як схуднути, кинути палити, покращити свою кар'єру та знайти любов, але її життя часто сповнене кумедних ситуацій та розчарувань, зокрема через невпевненість у собі та проблеми у стосунках. Роман Гелен Філдінг «Щоденник Бріджит Джонс» є багатим джерелом лінгвокультурних реалій, що показують британську культуру, соціальні норми та повсякденне життя. Аналізуючи роман можна виокремити ключову групу реалій, яка можуть стати проблемою для перекладача через свою культурну специфіку, а саме соціальні реалії, тобто елементи, які відображають структуру суспільства, соціальні ролі та норми поведінки. У романі це можуть бути посилення до британського побуту, суспільного тиску на жінок щодо шлюбу та зовнішності, а також особливості британського гумору та іронії.

У перекладі роману можна знайти багато цікавих прикладів реалій, які потребують особливого підходу до передачі з оригіналу на іншу мову. «Singleton» – термін, який означає незаміжно жінку, що має на меті знайти партнера. У перекладі використовується описовий підхід або адаптація, щоб передати соціальний підтекст цього терміну – «Самотня» або «Незаміжня». Іноді перекладачі можуть використовувати словосполучення на

кшталт «одиначка», щоб зберегти жартівливий стиль. «Smug married» – термін, що описує людей, які постійно підкреслюють свою перевагу через шлюб. В українській версії ця реалія передана як «Задоволена парочка» або «Самовдоволене подружжя». Назви місць у Лондоні або інших локаціях часто мають свої конотації, які передають соціальний статус або атмосферу. «Notting Hill» – досить популярний район Лондона, відомий своїм кінофестивалем і життям знаменитостей, в нас його трактували як «Ноттинг Гілл». Оскільки цей район уже відомий українським читачам завдяки фільму, його транскрибують без змін, до того ж, тут використовується транскрипція, задля збереження загальної картини подій. «Harrods» – одна з найзнаменитіших і найпрестижніших універсальних магазинів у Лондоні. Український переклад застосовує тут той же метод і називає крамницю як «Гарродс», адже це відома британська торгова марка. Етнографічні реалії включають опис британських традицій, свят та звичок, як, наприклад, «Christmas pudding» – традиційний різдвяний пудинг, який є важливим елементом британського різдвяного святкування. Традиція різдвяного пудингу мало відома в Україні, тому використовується прямий переклад з можливим додатковим поясненням – «Різдвяний пудинг». «Turkey», або індичка, є класичною стравою на британському різдвяному столі. Це слово є загальновідомим в Україні, тому воно використовується без додаткових пояснень, проте не завжди індичка присутня на українських різдвяних столах – тут не завадило б додати пояснення стосовно традицій іншої країни.

Політичні та адміністративні реалії в романі є складними для передачі, оскільки пов'язані зі специфічними британськими інституціями. «Department for Public Works» – це особлива британська урядова установа. Оскільки точного еквіваленту в українській адміністративній системі немає, використовується пряма адаптація.

Іншим прикладом реалії виступає ім'я головного героя «Mark Darcy», оскільки воно є алюзією на містера Дарсі з «Гордості й упередження» Джейн Остін. Цей персонаж є прямою алюзією на літературного героя класики британської літератури. В українському перекладі ім'я залишається незмінним, але може додаватися примітка, що пояснює алюзію, оскільки це частина контексту. А ось назва британського поп-гурту «Spice Girls», який був популярним в 90-ті роки, залишається без змін, оскільки цей колектив добре відомий і в Україні.

Британський гумор і сарказм є важливими для роману, і їхня передача українською мовою може вимагати адаптації або локалізації. «Bridget's

sarcastic remarks» – це згадка про те, що у романі Бріджит часто використовує іронічні та саркастичні висловлювання щодо свого життя. Іронія та сарказм передаються за допомогою стилістичних засобів української мови, як зміна інтонації або використання відповідних українських ідіом чи фразеологізмів, які дозволяють зберегти іронічний тон та правильно передати висловлювання у романі.

Існує кілька основних способів перекладу реалій, які можуть використовуватися залежно від типу реалії, контексту та мети перекладу (Marais, 2016). Деякі з них були на прикладі розглянуті вище, проте якщо заглибитись сильніше то у перекладі більшу частину займає метод транскрипції, який передає фонетичний образ слова, та такий метод як транслітерація – графічний, за допомогою українських літер (Cronin, 2013). Калькування полягає в дослівному перекладі реалії на мову перекладу. Цей метод підходить для реалій, які можуть бути зрозумілими в іншому культурному контексті (Dizdar, 2014). Описовий переклад пояснює зміст реалії, даючи читачам уявлення про її значення. Наприклад «*Marmite*» (британський харчовий продукт) має переклад «*Марміт – паста з екстракту дріжджів, популярна у Великій Британії*». У цьому випадку перекладач використовує описовий метод, щоб пояснити читачеві значення слова, оскільки цей продукт є маловідомим у країнах за межами Британії.

Іншим популярним методом при перекладі реалій є адаптація, яка передбачає заміну оригінальної реалії на аналог у культурі перекладу і це особливо актуально для соціальних та побутових реалій, які можуть не мати прямого відповідника в українській культурі. Якщо розглядати на прикладі наведеного роману «*Bank Holiday*», тобто «*Державний вихідний*», в цьому випадку адаптація допомагає читачеві зрозуміти концепцію національного свята без втрати змісту. Оскільки роман багатий на культурні реалії, притаманні британському середовищу, перекладач може часто використовувати метод адаптації, щоб передати англійські реалії у зрозумілих для українського читача формах. Посилання на британські традиції у творі, телевізійні програми, відомих особистостей або бренди можуть бути замінені на українські аналоги або пояснені приміткою, «*Marks & Spencer*» чи «*Harrods*» можуть бути адаптовані як «супермаркет» або конкретизовані для українського читача.

У випадках, коли певні мовні явища не можна передати у перекладі, застосовується метод компенсації. Це особливо важливо при перекладі гри слів або ідіоматичних виразів, які важко чи неможливо точно відтворити в іншій мові. Англійські фрази або жарти, що не мають прямого відповідника в

українській, можуть бути замінені на інші конструкції чи вирази, які зберігають загальний комічний ефект та зміст, проте в контексті іншої мови.

У «Щоденнику Бріджит Джонс» часто використовуються розмовні конструкції, що потребують модуляції для збереження природності у перекладі. Власні імена, назви міст, брендів та інших культурних реалій часто перекладаються за допомогою транскрипції та/або транслітерації. Метод передбачає дослівний переклад фраз або конструкцій, що відповідають за семантикою іншій мові, але іноді можуть звучати штучно в перекладі, відповідно, тому в романі калькування використовується обмежено і лише у випадках, коли це є справедливим для передачі деякого змісту. Англійський ідіоматичний вираз «*a piece of cake*» перекладений як «*простіше простого*», що є калькою, але дозволяє зберегти зміст.

Деякі елементи тексту можуть бути опущені в перекладі, якщо вони не додають суттєвого смислового або художнього значення, але ускладнює переклад та розуміння з боку читача. Це можуть бути другорядні культурні реалії або специфічні жарти, які не мають аналогів в українській культурі та навіть при застосуванні різних методів не дають потрібного контексту. Перекладач може використовувати експлікацію, тобто додавання пояснень/уточнень для тих елементів, що можуть бути незрозумілими для українського читача без додаткової інформації. Часто перекладачі використовують кілька методів перекладу одночасно, щоб досягти найбільш природного та точного варіанту.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що переклад «Щоденника Бріджит Джонс» є досить складним завданням, оскільки текст містить велику кількість мовних та культурних особливостей, що змушує перекладача використовувати різноманітні методи, щоб зберегти стиль, гумор та загальний зміст роману. Під час перекладу необхідно використовувати такі методи, як адаптація, компенсація, модуляція, калібрування, транскрипція та експлікація. Так, адаптація допомагає зробити текст зрозумілим для українського читача, зберігаючи його автентичність, а компенсація дає змогу досягти комічних ефектів у випадках, коли прямий переклад неможливий. За допомогою модуляції вдалося передати іронічний стиль та емоційне забарвлення, характерні для історії про Бріджит Джонс. Додатково калькування та транскрипція допомагають зберегти автентичність реалій оригіналу, роблячи його зрозумілим для українського читача. У свою чергу, експлікація допомагає пояснити культурні особливості та специфічні терміни, а також уникнути непорозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Baker M. Translation and conflict: A narrative account. London: Routledge, 2020. 246 p.
2. Berman A. The experience of the foreign: Culture and translation in romantic Germany. Albany: State University of New York Press, 1992. 255 p.
3. Chesterman A. The memes of translation: The spread of ideas in translation theory. Amsterdam: John Benjamins, 2006. 230 p.
4. Cronin M. Translation and globalization. London: Routledge, 2013. 260 p.
5. Dizdar D. Translation and cultural identity: Selected essays on translation and cross-cultural communication. Manchester: St. Jerome Publishing, 2014. 235 p.
6. Schleiermacher F. On the different methods of translating / trans. A. Lefevere. In: Venuti L. (Ed.), The Translation Studies Reader. 2nd ed. London: Routledge, 2000. pp. 24–25. (Original work published 1813).
7. Gambier Y. Translation and media: A multimodal approach. London: Routledge, 2020. 250 p.
8. Gouadec D. Translation as a profession. Amsterdam: John Benjamins, 2015. 215 p.
9. Inghilleri M. Bilingualism and translation: The implications of bilingualism for translation theory. Bern: Peter Lang Publishing, 2005. 280 p.
10. Koskinen K. Institutional translation: A conceptual framework for translation in institutional settings. Bern: Peter Lang Publishing, 2012. 210 p.
11. Lefevere A. Translation and cultural politics / In: Baker M. (Ed.), Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London: Routledge, 1998. pp. 246–249.
12. Marais K. Translation theory and development studies: A complexity theory approach. London: Routledge, 2016. 240 p.
13. Munday J. Introducing translation studies: Theories and applications. London: Routledge, 2001. 250 p.
14. Munday J. The Routledge handbook of translation studies. London: Routledge, 2017. 300 p.
15. Newmark P. Approaches to translation. Oxford: Pergamon Press, 2010. 212 p.
16. Nida E. Context in translating. Amsterdam: John Benjamins, 2003. 218 p.
17. Venuti L. The translator's invisibility: A history of translation. London: Routledge, 2008. 250 p.

REFERENCES

1. Baker, M. (2020). Translation and conflict: A narrative account. Routledge, 246 p.
2. Berman, A. (1992). The experience of the foreign: Culture and translation in romantic Germany. State University of New York Press, 255 p.
3. Chesterman, A. (2006). The memes of translation: The spread of ideas in translation theory. John Benjamins, 230 p.
4. Cronin, M. (2013). Translation and globalization. Routledge, 260p.
5. Dizdar, D. (2014). Translation and cultural identity: Selected essays on translation and cross-cultural communication. St. Jerome Publishing, 235 p.
6. Schleiermacher, F. (1813). On the different methods of translating (Trans. A. Lefevere). In L. Venuti (Ed.), The Translation Studies Reader (2nd ed., pp. 24-25). Routledge. (Original work published 1813), pp. 24–25.
7. Gambier, Y. (2020). Translation and media: A multimodal approach. Routledg, 250 p.
8. Gouadec, D. (2015). Translation as a profession. John Benjamins, 215 p.
9. Inghilleri, M. (2005). Bilingualism and translation: The implications of bilingualism for translation theory. Peter Lang Publishing, 280 p.
10. Koskinen, K. (2012). Institutional translation: A conceptual framework for translation in institutional settings. Peter Lang Publishing, 210 p.
11. Lefevere, A. (1998). Translation and cultural politics. In M. Baker (Ed.), Routledge Encyclopedia of Translation Studies (pp. 246-249). Routledge, pp. 246–249.
12. Marais, K. (2016). Translation theory and development studies: A complexity theory approach. Routledge, 240 p.
13. Munday, J. (2001). Introducing translation studies: Theories and applications. Routledge, 250 p.
14. Munday, J. (2017). The Routledge handbook of translation studies. Routledge, 300 p.
15. Newmark, P. (2010). Approaches to translation. Pergamon Press, 212 p.
16. Nida, E. (2003). Context in translating. John Benjamins, 218 p.
17. Venuti, L. (2008). The translator's invisibility: A history of translation. Routledge, 250 p.